

ปัจจัยที่ส่งผลต่อกองทุนหมู่บ้านภายในตำบลท่าหมอไช อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

Factors influencing the Village fund of Tha Mo Sai Sub – District Chana District
Songkhla Province

วิลาวัลย์ แซ่ก๊ก¹

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกองทุนหมู่บ้านภายในตำบลท่าหมอไช อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์สองประการได้แก่ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและเสนอแนะแนวทางโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าปัญหาเกิดจากประธานและคณะกรรมการกองทุน และส่วนหนึ่งเกิดจากสมาชิกที่ขาดระเบียบวินัยทางการเงิน การไม่มีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการ ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะ ให้กองทุนหมู่บ้านใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านมีหลักในการบริหารจัดการต่อไป สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: กองทุนหมู่บ้าน ธรรมาภิบาล ตำบลท่าหมอไช

Abstract

This research is focused on the topic of guideline to study the factors that affect the village fund of Tha-Morsai sub-district, Jana district, Songkla. There are two objectives in this research including investigating problems and drawbacks in the village fund management and suggesting a practical fund management using good governance philosophy. The results show that the problems come from the chairman and committees of village fund and another part of causes come from the members does not have money discipline and not participate in the budget management. Therefore, we suggest that the fund should apply good governance to manage the

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 42000 ประเทศไทย

village money for the truly sustainable future of sub-district, district, municipality, and province.

Keyword: Village fund, Good governance, Tha-Morsai sub-district

บทนำ

จากการที่รัฐบาลได้นำจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่มออมทรัพย์มาปรับปรุงแก้ไขเป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อต้องการที่จะพัฒนาประชาชนของประเทศระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน กองทุนหมู่บ้านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลที่จะทำให้นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนประสบความสำเร็จ โดยโอนเงินไปให้ทุกหมู่บ้านโดยตรงหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อให้หมู่บ้านคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านกันเอง ให้ประชาชนแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้านเอง แต่นับจนถึงปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านได้เข้าสูปีที่ 12 รัฐบาลได้ดำเนินการให้กองทุนหมู่บ้านจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สามารถที่จะกู้เงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้หลาย ๆ กองทุนบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประสบความสำเร็จ จนสามารถเปิดธุรกรรมเพิ่มได้นั้นคือการเปิดเป็นสถาบันการเงินชุมชน บริการฝาก ถอน และกู้เงิน เมื่อเปิดเป็นสถาบันการเงินชุมชนแล้วไม่มีเงินเพียงพอที่จะให้สมาชิกกู้ สถาบันการเงินชุมชนชุมชนก็ไปกู้ต่อจากสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้คือ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารกรุงไทยนับเป็นแหล่งเงินทุนที่เข้าถึงประชาชนได้ใกล้ที่สุดเร็วที่สุดและดีที่สุดที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน แต่ก็มีอีกหลายกองทุนหมู่บ้านและหลายชุมชนเมืองไม่มีความสามารถที่จะบริหารกองทุนให้ประสบความสำเร็จได้ และบางกองทุนถึงกับล้มเหลวไม่สามารถที่จะนำเงินกลับมาได้เหมือนเดิม เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านในตำบลท่าหมอไพร อำเภอนะนะ จังหวัดสงขลา ได้รับเงินจัดสรร 1 ล้านบาทจากรัฐบาลพร้อม ๆ กันทุกกองทุน ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลทุกกองทุน ปัญหาที่กองทุนหมู่บ้านประสบอยู่เกิดจากสามปัจจัยคือ 1) ปัจจัยด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ผู้วางนโยบายคือประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการโดยเฉพาะตำแหน่งற்றுญิกที่ควบคุมการรับเงินและการเบิกจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาที่ไม่มีความรู้ในการจัดทำงบการเงิน ปัญหาที่เกิดจากการอนุมัติเงินกู้ยืม ปัญหาการบริหารงานไปแต่เมื่อสิ้นปีไม่สามารถจัดสรรกำไรของกองทุนได้ ปัญหาไม่ได้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของกองทุน ปัญหาที่มีลูกหนี้ค้างชำระ สมาชิกไม่ยอมจ่าย

คืนเงินที่กู้ยืมไป ปัญหาที่มีคณะกรรมการมากเกินไป 2) ปัจจัยด้านสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาเกิดจากสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน ไม่จัดทำข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีแผนการรับจ่ายเงิน 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาทเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยการมอบอำนาจบริหารจัดการเงินกองทุนให้แก่ประชาชนเป็นผู้คัดเลือก (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2545; 1)

ปัจจัยสำคัญในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องประกอบด้วยหลักสำคัญ ประการแรกคือ ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งนี้สามารถกระทำได้โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของประชากรในชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนของตนโดยเริ่มจากการร่วมรับรู้ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมกันสร้างกองทุนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อันถือได้ว่าเป็นการควบคุมดูแลกันเองของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประการที่สองคือ การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการเลือกสรรจากคนในหมู่บ้านและชุมชนกันเองร่วมกันจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกองทุน เพื่อให้กองทุนดังกล่าว มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ประการที่สามคือ การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยกำหนดให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนและให้คำแนะนำในการจัดการกองทุน การบริหารในด้านวิชาการ ประการที่สี่คือ การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัด

ประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข การศึกษา การพึ่งพาตนเอง ตลอดจนความมีประสิทธิภาพความโปร่งใสของกองทุน (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี้,2545: 1)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

มาจากแนวคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ “การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้” ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม (1) ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมถ้าหากกิจกรรมนั้นเป็นเรื่องใหม่ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็นและเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น (2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ระหว่างสมาชิก ทำงานเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว (3) แนวทางการพัฒนา ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่จะดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องพึ่งพาทายนอก ในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม และสามารถทำต่อไปเองได้ (4) กิจกรรมพัฒนาที่ นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมความพร้อมรับของชุมชน (5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน เพื่อเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้านต่อไป (6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้นกล่าวคือ ร่วมค้นหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันติดตามผลงานจนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาวต่อไป

แนวคิดการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล หมายถึง การมีส่วนร่วมคือความโปร่งใสตรวจสอบได้และการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินนโยบายทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจวางอยู่บนฉันทานุมัติอย่างกว้างขวางของสังคม และให้ความมั่นใจว่า เสียงคนยากจน และคนด้อยโอกาสจะเป็นที่รับฟังในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร (ไชยวัฒน์ คำชู,2545,หน้า 42 – 43)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประจักษ์ ผลเรือง (2546) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านคือ ความพร้อมของคณะกรรมการ ฝึกอบรม การศึกษาดูงาน กรรมการและสมาชิกมีความเข้าใจต่อกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ชัดเจน มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ และมีการนิเทศงานต่อเนื่อง กนกรัตน์ วงษ์กาพิสินธุ์

(2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเขต จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า การมีประสบการณ์ด้านบริหารจัดการใน 4 เรื่องคือ 1) การบริหารบุคลากร 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารจัดการทั่วไป 4) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเชิงบวก การได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ ข้อมูล ข่าวสาร ปรึกษา หลักการในความเข้าใจนโยบายต่าง ๆ คณะกรรมการกองทุนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการบริหารจัดการกองทุนมาก ส่วนสุรางค์ อีลา (2547) ทำการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลเรียง อำเภอเรือเสาะ นราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่การได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิก การประสานงานภายในคณะกรรมการสนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการ โดยรวมและเฉพาะด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในประเด็นค่อนข้างมาก ได้แก่ ด้านการประชุม ด้านการอนุมัติเงินกู้ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการติดตาม (3) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน คือ กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ กรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดความรู้ความสามารถในการทำงานและสมาชิกส่งเงินไม่ตรงตามกำหนด การจะทำให้กองทุนหมู่บ้านภายในตำบลท่าหมอไพร่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ประสบความสำเร็จได้ทุกกองทุนก็ต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น มาเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วยข้อมูลปฐมภูมิได้แก่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 33 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 11 หมู่บ้าน จำนวน 11คน 2) กรรมการกองทุนหมู่บ้านตำแหน่งเหรัญญิก หมู่บ้านละ 1 คน รวม 11 คน 3) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวม 11 คน ประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคณะกรรมการกองทุน 2) ปัจจัยด้านสมาชิกกองทุน 3) ปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบกับกองทุนหมู่บ้านภายในตำบลท่าหมอไพร่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จัดเก็บข้อมูลในปี 2556 ใช้ระยะเวลาที่จัดเก็บตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2556

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆในด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้ศึกษาจากประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำแหน่ง เหนรัญญิก และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3 คน จำนวน 11 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 33 คน ผลของการศึกษา พบว่า

1.1 ปัจจัยด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการกองทุน และคณะกรรมการกองทุนในตำแหน่งเหนรัญญิก ผลของการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ประสบการณ์ในการบริหารกองทุน ภาวะผู้นำของคณะกรรมการได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน พบว่าประธานกองทุนหมู่บ้านส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านน้อยมาก ขยับเคลื่อนกองทุนไม่ได้ ส่วนมากแล้วประธานจะมาจากผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะรับเป็นกรรมการเพื่อที่จะครองตำแหน่งไว้แต่ไม่มีผลการทำงาน ตำแหน่งเหนรัญญิกก็จัดทำบัญชีไม่ได้ ควบคุมการเงินไม่เป็นไปตามระบบบัญชีของรัฐ บางกองทุนก็จะแบ่งการทำงานอย่างชัดเจนและทำงานอย่างชัดเจน บางกองทุนแบ่งการทำงานชัดเจน แต่ไม่ได้ทำงานตามที่ที่กำหนดไว้ เป็นเพียงแต่ในนามเท่านั้น บางกองทุนตั้งแต่เริ่มได้รับเงินล้าน ก็ไม่มีความเคลื่อนไหวทางบัญชี มีการทุจริต คอร์รัปชัน เมื่อเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่ คณะกรรมการชุดใหม่ก็ดำเนินการต่อเนื่องไม่ได้ เมื่อมีการอบรมระบบบัญชีก็ไม่เข้ารับการอบรม แล้วก็จะไม่ทราบความเคลื่อนไหวของกองทุนหมู่บ้าน บางกองทุนก็เข้ารับการอบรมแต่อบรมแล้วไม่นำไปปฏิบัติจึงไม่เกิดผลในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

1.2 ปัจจัยด้านสมาชิกกองทุน ด้านเงินทุนสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปจะมีความรู้สึกส่วนตัวว่าเงินเป็นของรัฐบาลไม่ใช่เงินของสมาชิกในหมู่บ้านไม่ต้องส่งคืนเงินกู้ ด้านสังคมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางกองทุนที่มีประชากรในหมู่บ้านมากเงินหนึ่งล้านที่ได้รับไปบริหารจัดการนั้นไม่สามารถที่จะให้สมาชิกกู้ได้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านจึงกลายเป็นว่าสมาชิกคนใดกู้ไปแล้วก็จะผูกขาดเงินกู้ ก้อนนั้นไว้ ไม่ยอมส่งเงินกู้คืนเพราะกลัวว่าถ้าส่งเงินกู้ไปหมดแล้วจะไม่สามารถกู้ได้อีกเพราะเงินมีไม่เพียงพอให้สมาชิกกู้ ด้านการบริหารจัดการบางกองทุนจะไม่ยอมให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การบริหารกองทุนไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ ปิดบังข้อมูลข่าวสารกับสมาชิก ด้านโครงสร้างและหน้าที่กรรมการไม่แต่งตั้งกรรมการตรวจสอบที่มาจากสมาชิกโดยสมาชิกคัดเลือกกันเอง แต่จะแต่งตั้งจากพรรคพวกกันเองและไม่มีการตรวจสอบที่แท้จริง ด้านการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ สมาชิก

กู้เงินไปไม่ใช้เงินไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ ไม่ได้ลดรายจ่ายไม่ได้เพิ่มรายได้จริง กู้เงินไปแล้วไม่ได้ส่งคืนตามที่กำหนดในสัญญา ด้านผลประกอบการของกองทุน เมื่อสิ้นปีสมาชิกไม่ได้รับผลตอบแทนคือดอกเบี้ยของเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนเงินกู้ เงินจัดสรรต่าง ๆ จึงทำให้สมาชิกไม่มีขวัญกำลังใจ ด้านผลดำเนินงานคณะกรรมการไม่จัดทำรายงานสถานะการเงินแล้วติดประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบ ด้านการมีส่วนร่วมและสัมพันธ์กับเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน บางกองทุนเมื่อมีการประชุม อบรม จะไม่ยอมเข้าร่วมเพราะอันเนื่องมาจากการบริหารไม่โปร่งใสจึงกลัวถูกถาม ไม่กล้าที่จะร่วมกับกองทุนอื่น ๆ ด้านการติดตามและประเมินผล เมื่อมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านกองทุนที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไม่ว่าจะเป็นระเบียบของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือระเบียบภายในของกองทุนหมู่บ้านเอง ผลการประเมินออกมาทำให้กองทุนนั้นล้าหลังกว่ากองทุนที่ประกอบการดีกว่า

1.3 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลท่าหมอไพร่ ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอจะนะ พัฒนาชุมชนอำเภอจะนะ ธนาคารออมสิน สาขาจะนะ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจะนะสำนักงานกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ สาขา 10 (ภาคใต้ตอนล่าง) คอยให้คำแนะนำ และฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านให้สามารถก้าวไปสู่สถาบันการเงินชุมชนต่อไป พร้อม ๆ กับการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตำบลท่าหมอไพร่ควบคู่ไปด้วย

2. แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

จากการศึกษาปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ แล้ว ผู้ศึกษาคิดว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คณะกรรมการกองทุนบริหารกิจการกองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จได้ นอกจากหลักธรรมาภิบาลนี้แล้วกองทุนหมู่บ้านควรจะมีแผนการดำเนินงาน 3 ปี พร้อมตั้งแผนมาทำประมาณการรายรับและประมาณการรายจ่ายประจำปีขึ้นมาด้วย เพื่อใช้เป็นตัวยึดในการบริหารกิจการกองทุนหมู่บ้านในแต่ละปี แล้วสิ้นปีนำประมาณการรายรับและประมาณการรายจ่ายกับผลการดำเนินงานมาประเมินกองทุนแล้วพิจารณาการดำเนินการในปีต่อไป

1) หลักนิติธรรม คือ “การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ สถาปนากฎหมายภายใต้กฎหมาย มิใช่กระทำกันตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล” ดังนั้นการนำหลักนิติธรรมมาใช้กับ

กองทุนหมู่บ้านเช่นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้กู้เงินโดยไม่เลือกพรรคแบ่งพวก ให้ผู้เฉพาะพรรคพวกของกรรมการเท่านั้น

2) หลักคุณธรรม คือ “การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย” คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต สละเวลาส่วนตนเพื่อช่วยเหลือส่วนรวม มีความอดทนอดกลั้นกับการบริหารที่มีหัวใจนับเป็นร้อย ๆ ดวง ที่มีความคิดแตกต่างกันบ้าง ปฏิบัติงานตามระเบียบที่วางไว้ไม่ว่าจะเป็นระเบียบจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือระเบียบที่เกิดขึ้นจากการการผ่านการประชุมประชาคมภายในหมู่บ้านที่นำมาบังคับการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน

3) หลักความโปร่งใส คือ “การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยมูลค่าข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน” คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องบริหารงานอย่างเปิดเผย เพื่อให้สมาชิกมีความศรัทธาในกรรมการ คือต้องทำงานโปร่งใส งบประมาณ งบดุลให้เรียบร้อยและเปิดเผย ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบเป็นประจำ สมาชิกจะติดตามผลการทำงานของกรรมการอย่างต่อเนื่อง เมื่อคณะกรรมการมีความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่แล้วสมาชิกก็จะมีศรัทธาเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ กองทุนหมู่บ้านก็จะเกิดความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

4) หลักความมีส่วนร่วม คือ “การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน” เมื่อมีการประชุมหรือจัดกิจกรรมใด ๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมทุกครั้ง ยอมรับกับการลงมติที่เป็นเสียงส่วนใหญ่

5) หลักความรับผิดชอบ “ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันทุกเวที” หากคณะกรรมการได้บริหารงานกองทุนหมู่บ้านแล้ว

เกิดความผิด บกพร่องในบางประการ ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการ โดยเฉพาะประธานคณะกรรมการ ต้องแสดงความรับผิดชอบในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านต่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

6) หลักความคุ้มค่า “ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม” เมื่อบริหารงานงานใด ๆ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องตระหนักถึงความคุ้มค่าที่จะเกิดขึ้นว่าเกิดความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพียงใด อย่างเช่น การกู้เงินของสมาชิกซึ่งได้ให้กู้ไปแล้วแต่ไม่ส่งเงินกู้ตามที่กำหนดไว้ แล้วสมาชิกจะกู้เพิ่มอีก อย่างนี้คณะกรรมการก็ควรที่จะพิจารณาว่าสมควรหรือไม่ ในขณะที่ยังมีผู้ที่จะกู้เงินซึ่งมีความเดือดร้อนมากกว่าอีก และเงินที่จะให้กู้ก็มีไม่มากนัก อย่างนี้จึงต้องมองความคุ้มค่าที่จะเกิดขึ้น และเป็นการมอบถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

สรุป

1. ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 1) ปัจจัยด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่าประธานกองทุนหมู่บ้านส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านน้อยมาก ขับเคลื่อนกองทุนไม่ได้ ไม่มีผลการทำงาน ตำแหน่งเหรียญก็จัดทำบัญชีไม่ได้ ควบคุมการเงินไม่เป็นไปตามระบบบัญชี มีการทุจริตคอร์รัปชัน เมื่อเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่ คณะกรรมการชุดใหม่ก็ดำเนินการต่อเนื่องไม่ได้ เมื่อมีการอบรมระบบบัญชีก็ไม่เข้ารับการอบรม แล้วก็จะไม่ทราบความเคลื่อนไหวของกองทุนหมู่บ้าน บางกองทุนก็เข้ารับการอบรมแต่อบรมแล้วไม่นำไปปฏิบัติจึงไม่เกิดผลในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง 2) ปัจจัยด้านสมาชิกกองทุน สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปจะมีความรู้สึกส่วนตัวว่าเงินเป็นของรัฐบาลไม่ใช่เงินของสมาชิกในหมู่บ้านไม่ต้องส่งคืนเงินกู้ บางกองทุนไม่สามารถที่จะให้สมาชิกกู้ได้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ด้านการบริหารจัดการบางกองทุนจะไม่ยอมให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การบริหารกองทุนไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ ปิดบังข้อมูลข่าวสารกับสมาชิก ด้านโครงสร้างและหน้าที่พบว่ากรรมการไม่มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบที่มาจากสมาชิกแต่จะแต่งตั้งจากพรรคพวกกันเอง ด้านการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ สมาชิกกู้เงินไปไม่ใช้เงินไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะมีการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลท่าหมอไพร่ ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอจะนะ พัฒนาชุมชนอำเภอจะนะ ธนาคารออมสิน

สาขาจะนะ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจะนะ สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน
แห่งชาติ สาขา 10 (ภาคใต้ตอนล่าง) ในการให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน คอยให้
คำแนะนำ และฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านให้สามารถก้าวไปสู่สถาบัน
การเงินชุมชนต่อไป พร้อม ๆ กับการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
ตำบลท่าหมอบไทรควบคู่ไปด้วย

2. แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน จากการศึกษาปัญหา
และปัจจัยต่างๆแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านนั้น
มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คณะกรรมการกองทุนบริหารกิจการกองทุนหมู่บ้านประสบ
ความสำเร็จได้ โดยแบ่งออกเป็น หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม
หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

เอกสารอ้างอิง

วัชร วรรณดี. (2555). *กฎหมายกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับคู่มือ
กรรมการ)*. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซท.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ
พัฒนา*

ในปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
ประจักษ์ ผลเรือง. (2546). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน*. วิทยานิพนธ์
ร.ป.ม.ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กนกรัชต์ วงศ์กาฬสินธุ์. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเขตจังหวัดชัยภูมิ*. กรมการพัฒนารัฐบาล.

สุราง อีลา. (2547). *ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุน
หมู่บ้าน: ศึกษากรณี ตำบลเวียง อำเภอศรีสะเกษ จังหวัดนราธิวาส*. ภาคนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.